



การถวายข้าว พระพุทธร

ในงานบุญพิธีทางพุทธศาสนา มีธรรมเนียมอย่างหนึ่งคือ นอกจากจะมีการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์แล้ว ยังมีการถวายข้าวพระด้วย **ข้าวพระ** ในที่นี้ก็คือ ข้าวที่จัดถวายพระพุทธร หรือที่เรียกว่า **ข้าวพระพุทธร** การถวายข้าวพระเป็นการเลียนแบบมาแต่สมัยพุทธกาล คือในสมัยนั้นชาวพุทธนิยมทำบุญเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ที่มีพระพุทธรเจ้าเป็นประธาน ดังคำบาลีว่า **พุทธปมฺโภ ภิกขุสังโฆ** เมื่อพระพุทธรเจ้าปรินิพพานแล้วและมีประเพณีสร้างพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์แทนพระองค์แล้ว เวลาทำบุญเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์จึงจัดที่ตั้งพระพุทธรูปไว้ด้วย เพื่อแสดงว่ายังมีพระพุทธรเจ้าเป็นประธาน และนิยมจัดอาหารถวายพระพุทธรูปด้วย การถวายข้าวพระพุทธรเป็นการบูชาพระพุทธรเจ้าด้วยอาหารเหมือนบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน มิใช่ถวายเพื่อให้พระพุทธรเจ้าเสวยจริง ๆ มิใช่เป็นการเซ่นไหว้พระพุทธรเจ้า อย่างการเซ่นผี

ในการถวายข้าวพระ มีคำถวายและคำลาเป็นภาษาบาลีที่แต่งขึ้นโดยนักปราชญ์ทางภาษาบาลี โดยคำถวายข้าวพระ มีอยู่ว่า **“อิมัง สุปะพะยัญชนะ สัมปันนัง สาลินัง โอทะนัง อุทะกัง วัระรัง พุทธัสสะ ปุเชมิ”** (ข้าพเจ้าบูชาพระพุทธรด้วยข้าวสุกแห่งข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับนี้ กับทั้งน้ำอันประเสริฐ) และ คำลาข้าวพระมีอยู่ว่า **“เสสัง มังคลา ยาจามิ”** (ข้าพเจ้าขอสิ่งที่เป็นมงคล)

หลายคนมีความกังขาว่า ธรรมเนียมการถวายข้าวพระพุทธรนี้มีอยู่ในพระไตรปิฎกจริงหรือไม่ ตอบว่ามีจริง ในอรรถกถาทักขิณาวิภังคสูตร พระอรรถกถาจารย์อธิบายเหตุผล เป็นปุจฉา-วิสัชนา ดังนี้ การให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย มีพระพุทธรเจ้าเป็นประธานนี้เป็นการถึงแล้วในสงฆ์ **ประการที่ ๑** การให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ในเมื่อตถาคตปรินิพพานแล้วนี้ เป็น **ทักขิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์** **ประการที่ ๒** ถามว่า เมื่อพระตถาคต

ปรินิพพานแล้วยังอาจถวายทานแด่พระสงฆ์ ๒ ฝ่ายมีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุขอยู่หรือไม่ ตอบว่า อาจทำได้ ถามว่า ทำอย่างไร ตอบว่า ควรตั้งพระพุทธรูปที่มีพระธาตุในฐานะประมุขของสงฆ์ ๒ ฝ่ายในอาสนะ วางตั้งถวายวัตถุทั้งหมด มีทักษิโณทกเป็นต้นแต่พระศาสดาก่อนแล้วถวายแด่พระสงฆ์ ๒ ฝ่าย ท่านได้ชื่อว่าถวายสงฆ์ ๒ ฝ่ายมีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุขอย่างนี้

จากหลักฐานในอรรถกถาข้างต้น จึงเชื่อได้ว่า แม้ว่าพระพุทธรองค์จะปรินิพพานนานแล้วแต่พุทธศาสนิกชนยังสามารถทำบุญอุทิศสงฆ์โดยมีพุทธรเจ้าเป็นประมุขได้โดยการตั้งพระพุทธรูปไว้ที่โต๊ะหมู่บูชาและจัดสำรับสำหรับถวายแด่พระพุทธรเจ้าข้างหน้าโต๊ะหมู่แล้วจึงถวายพระภิกษุสงฆ์ในลำดับถัดไป **การถวายข้าวพระพุทธรเกิดขึ้นหลังพุทธกาลแต่ยังปฏิบัติกันมานานาประเทศที่นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น ไทย พม่า เขมร ลาว จนกระทั่งปัจจุบัน**